

ประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว
ที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

The Lived Experiences of Self-Care to Prevent Infection among Patients with
Leukemia Undergoing Chemotherapy During COVID - 19 Pandemic

ฉวีวรรณ พูลสุข¹, สมณนันท ทัศนีย์สุวรรณ^{1*}, กิตติกร นิลมานัด¹

Chaweewan Punsuk¹, Samonnan Thasaneesuwana^{1*}, Kittikorn Nilmanat¹

(Received: January 7, 2024; Revised: March 5, 2024; Accepted: March 18, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เพื่อบรรยายประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่เป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน 12 ราย ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการของโคไลซ์ ผลการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนเกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ออกมา 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การดูแลตนเองในมิติวิถีชีวิตปกติใหม่ และ 2) การสร้างภูมิคุ้มกันใจ

จากผลการศึกษาทำให้เข้าใจประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และสามารถนำมาวางแผนการพยาบาลเพื่อสนับสนุนให้ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว มีพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อที่เหมาะสมในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 หรือสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรคติดต่อติดเชื้อ

คำสำคัญ: การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อ, การวิจัยเชิงคุณภาพ, มะเร็งเม็ดเลือดขาว, ยาเคมีบำบัด, ไวรัสโคโรนา 2019

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Faculty of Nursing, Prince of Songkla University

*Corresponding author: samonnun.t@psu.ac.th

Abstract

Descriptive phenomenological qualitative research was employed to explore the lived experiences of self-care to prevent infection among patients with leukemia undergoing chemotherapy during COVID-19 pandemic. Twelve participants, all of whom were leukemia undergoing chemotherapy during COVID-19 pandemic, were included in the study by purposive sampling. Data were collected through in-depth individual interviews and analyzed using the Colaizzi method. The study revealed two main themes encapsulating the lived experiences of self-care to prevent infection among patients with leukemia undergoing chemotherapy during COVID-19 pandemic: 1) new normal ways for self-care, and 2) boosting psychological immunity.

The findings contribute to a deeper understanding of the lived experiences involved in self-care to prevent infection among leukemia patients undergoing chemotherapy during COVID - 19 pandemic. Furthermore, the insights gained from this study can inform the development of nursing intervention aimed at providing support for self-care to prevent infection among patients with leukemia during the COVID-19 pandemic or other infectious and communicable disease.

Keywords: Self-care to prevent infection, Qualitative research, Leukemia, Chemotherapy, COVID-19

บทนำ

โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว เป็นโรคมะเร็งทางระบบโลหิตวิทยาซึ่งจัดเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของโลก จากสถิติผู้ป่วยมะเร็งทั่วโลกในปี ค.ศ. 2020 พบว่า มีผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวรายใหม่ คิดเป็นร้อยละ 5.4 และมีอัตราการเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 3.3 สำหรับในประเทศไทยพบ ผู้ป่วยรายใหม่ คิดเป็นร้อยละ 2.4 และมีอัตราการเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 2.6 (The Global Cancer Observatory, 2022) จากรายงานของหน่วยเวชสถิติ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ (Division of Digital Innovation and Data Analytics, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, 2021) พบว่าในปี พ.ศ. 2561 มีผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวจำนวน 376 ราย และมีอัตราการเสียชีวิตจำนวน 19 ราย และในปี พ.ศ. 2563 มีผู้ป่วยจำนวน 383 ราย และมีอัตราการเสียชีวิตจำนวน 24 ราย จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า อุบัติการณ์การเกิดโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว และอัตราการเสียชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว เกิดจากความผิดปกติของเซลล์เม็ดเลือดขาวตัวอ่อนในไขกระดูกที่ไม่สามารถเจริญเป็นเซลล์เม็ดเลือดขาวตัวแก่ที่ทำหน้าที่ได้ตามปกติ แนวทางการรักษาหลักของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว คือ การรักษาด้วยยาเคมีบำบัด โดยออกฤทธิ์ยับยั้ง หรือขัดขวางกระบวนการ

เจริญเติบโต และการแบ่งตัวของเซลล์มะเร็งในระยะต่าง ๆ เพื่อลดจำนวนเซลล์มะเร็งให้มากที่สุด (Vakiti & Mewawalla, 2023) แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่ายาเคมีบำบัดจะออกฤทธิ์ทำลายเซลล์มะเร็งแล้ว แต่ยังส่งผลกระทบต่อเซลล์ปกติของร่างกาย จึงทำให้เกิดผลข้างเคียง และภาวะแทรกซ้อนมากมาย ซึ่งผลข้างเคียงที่รุนแรงที่สุด คือ ไขกระดูกถูกกดการทำงาน ส่งผลให้เม็ดเลือดต่ำ โดยเฉพาะเม็ดเลือดขาวต่ำ ทำให้ติดเชื้อได้ง่าย (Luo et al., 2022) โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ป่วยมะเร็งชนิดก่อนอื่น ๆ (El-Sharkawi & Iyengar, 2020)

จากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 19; COVID - 19) ในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีความรุนแรงจนแพร่กระจายเชื้อไวรัสไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้หลายประเทศมีนโยบายหรือมาตรการเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสติดเชื้อได้ง่าย และมีความรุนแรงของโรคมกกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวจัดเป็นกลุ่มเสี่ยงในการติดเชื้อ เนื่องจากมีภูมิคุ้มกันต่ำ (World Health Organization [WHO], 2020) และจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับความชุกในการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวแบบเฉียบพลันชนิดมัยอีลอยด์ ที่ได้รับยาเคมีบำบัด พบว่า ผู้ป่วยมีการติดเชื้อทางเดินหายใจมากที่สุดร้อยละ 47 (Jain et al., 2020) และหากกลุ่มผู้ป่วยมะเร็งโลหิตวิทยา มีการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพียงอย่างเดียว และกลุ่มผู้ป่วยมะเร็งโลหิตวิทยาที่ไม่ได้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Passamonti et al., 2020) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ป่วยมะเร็งโลหิตวิทยาจะรู้สึกกลัว และกังวลต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Zomerdijs et al., 2022; Zomerdijs et al., 2023) ดังนั้น การดูแลตนเองที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันการติดเชื้อ และลดระดับความรุนแรงของโรค

สำหรับในประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อรายแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 จึงมีมาตรการปิดเมืองหรือปิดประเทศ (lockdown) เพื่อป้องกันและควบคุมสถานการณ์ของการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้บุคคลต่าง ๆ รวมถึงผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวมีวิถีชีวิตใหม่ (new normal) เพื่อป้องกันการติดเชื้อ (Zomerdijs et al., 2022) ปัจจุบันยังพบการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้ป่วยติดเชื้อสะสม จำนวน 4,373,846 ราย และมีผู้เสียชีวิต จำนวน 29,472 ราย สำหรับจังหวัดสงขลามีผู้ป่วยติดเชื้อสะสม จำนวน 102,373 ราย และมีผู้เสียชีวิต จำนวน 426 ราย และพบว่ามีการติดเชื้อ ติดอันดับ 1 ใน 10 ของประเทศ รวมถึงมีผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีมาตรการให้หลีกเลี่ยงสถานที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรค มีการป้องกันการติดเชื้อส่วนบุคคล ได้แก่ การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือบ่อย ๆ การเว้นระยะห่างจากบุคคลอื่น 1 - 2 เมตร และมีการให้บริการฉีดวัคซีน

ป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงมีบริการการรักษาผู้ที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบบผู้ป่วยนอก สำหรับผู้ที่ไม่มีอาการหรือมีอาการไม่รุนแรง โดยให้กักตัวที่บ้านจำนวน 10 วัน ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยติดตามอาการ และส่งยาไปให้ที่บ้าน (Department of Disease Control, 2022)

การดูแลตนเองเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลกระทำด้วยตนเองอย่างจริงจัง มีเป้าหมาย และเรียนรู้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่คงที่หรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิต สุขภาพ และความปลอดภัยของตนเอง (Orem et al., 2001) ดังนั้นภายใต้สถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวต้องมีการปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวมีพฤติกรรม的自我ดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้ออยู่ในระดับปานกลางถึงดีมาก (Lekdamrongkul et al., 2014; Tesamut et al., 2017) แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้างต้นเป็นการศึกษาภายใต้สถานการณ์ปกติที่ยังไม่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และจากการทบทวนวรรณกรรม ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในบริบทไทยซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวกำลังประสบอยู่ อีกทั้งผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่ายกว่าบุคคลทั่วไป และจากสถิติพบว่า มีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นผู้ที่มิโรคประจำตัวเรื้อรัง ร้อยละ 23 ซึ่งโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวเป็นกลุ่มโรคหนึ่งที่มีอัตราการเสียชีวิตสูงขึ้น เนื่องจากมีภูมิคุ้มกันต่ำ ทำให้ติดเชื้อได้ง่าย (Department of Disease Control, 2022)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ของผู้ป่วยกลุ่มนี้ และเป็นแนวทางในการวางแผน ดูแล และช่วยเหลือผู้ป่วยในการดูแลตนเองอย่างครอบคลุมและรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อบรรยายประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

คำถามการวิจัย

ประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการวิจัยคุณภาพเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบบรรยาย (descriptive phenomenology) โดยใช้แนวคิดของ Edmund Husserl เพื่อบรรยายประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหาความจริงของสิ่งที่ต้องการศึกษาเป็นไปตามธรรมชาติ ผู้วิจัยต้องเจาะลึกลงไปให้ถึงโครงสร้างหรือแก่นของประสบการณ์ของบุคคล เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาโดยไม่มีการคิดล่วงหน้าปราศจากอคติ และต้องแสดงให้เห็นว่ามีการกักเก็บ (bracketing) ประสบการณ์ความรู้สึของตนเองไว้ไม่นำมาปะปนกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล (Husserl, 1965; Paley, 1997) ในงานวิจัยครั้งนี้นำมาใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับเคมีบำบัด ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในภาคใต้ และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับเคมีบำบัด ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่เข้ารับบริการ ณ โรงพยาบาลตติยภูมิแห่งหนึ่งในภาคใต้ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนี้ 1) ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ทั้งที่มารับบริการแบบติดตามอาการ และเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล รวมถึงมีประสบการณ์ในการดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อ ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 2) อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศหญิงและเพศชาย 3) สามารถสื่อสาร และเข้าใจภาษาไทยได้ดี 4) ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เกณฑ์ในการคัดออก คือ มีภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอุปสรรคต่อการสัมภาษณ์ ได้แก่ มีไข้สูง หายใจเหนื่อย อ่อนเพลียมาก เป็นต้น

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ ขออนุมัติการเก็บรวบรวมข้อมูลและผ่านการพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามรหัสหนังสือรับรองเลขที่ REC.64-245-19-9 วันที่รับรอง 27 กรกฎาคม 2564 โดยก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดของโครงการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบ เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และยินดีให้ข้อมูล ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลลงชื่อในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัย และขออนุญาตนัดสัมภาษณ์ และบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์คำนึงถึงการป้องกันการแพร่

ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลใส่หน้ากาก 2 ชั้น (หน้ากากอนามัยด้านในและหน้ากากผ้าด้านนอก) และตลอดเวลาการสัมภาษณ์ มีการเว้นระยะห่างระหว่างการสัมภาษณ์อย่างน้อย 2 เมตร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยของผู้ให้ข้อมูลไม่ปรากฏชื่อในงานวิจัย และมีการเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ การนำเสนอหรือการอภิปรายข้อมูลในงานวิจัย มีการใช้รหัสหมายเลขแทนชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิปฏิเสธหรือถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลจะถูกทำลายภายหลังการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ 3 ปี (National Research Council of Thailand, 2017)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 2 ตอน ตอนละ 7 ข้อ 2) แนวคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 9 ข้อ และ 3) แบบบันทึกภาคสนาม หลังจากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือทั้งฉบับไปศึกษานำร่อง (pilot study) กับผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับผู้ให้ข้อมูลที่กำหนด จำนวน 2 ราย และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว จำนวน 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 1 ท่าน และพยาบาลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว จำนวน 1 ท่าน ผู้วิจัยตรวจสอบค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) ได้เท่ากับ 0.88 และได้ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ รวมทั้งภาษาที่ใช้ในแนวคำถาม ก่อนนำไปศึกษาจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการอนุมัติการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และติดต่อหัวหน้าหอผู้ป่วยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแนะนำตัวชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือจากพยาบาลที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยทั้งที่แผนกหอผู้ป่วยนอก และหอผู้ป่วยใน เป็นผู้แนะนำโครงการวิจัยเบื้องต้นให้แก่ผู้ให้ข้อมูลและญาติ หลังจากนั้นผู้วิจัยแนะนำตัว พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดในการวิจัยอีกครั้ง เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยนัดวัน เวลาสัมภาษณ์ขณะผู้เข้าร่วมวิจัยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล สำหรับในรายที่ไม่สะดวกจะมีการนัดสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลใช้ระยะเวลา 30 - 60 นาที และสัมภาษณ์ 2 - 3 ครั้งต่อราย และขออนุญาตในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยสังเกตลักษณะสีหน้า ท่าทางและพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งจดบันทึกประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้วิจัยทบทวนข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละวัน หลัง

วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการศึกษาที่ค้นพบไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกันกับประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล การสิ้นสุดการรวบรวมข้อมูล เมื่อข้อมูลมีความเพียงพอ และอิ่มตัว (data saturation) โดยพิจารณาจากการที่ผู้วิจัยไม่สามารถหาประเด็นใหม่ได้อีก ผู้วิจัยเข้าใจประสบการณ์ที่ศึกษาชัดเจน ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเข้าใจตรงกันในข้อมูลที่ได้รับ การวิจัยครั้งนี้พบความอิ่มตัวของข้อมูล โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการของ Colaizzi (1978) โดยผู้วิจัยถอดบันทึกจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค จากนั้นผู้วิจัยอ่านทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดในภาพรวม โดยเน้นความรู้ลึกของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อประสบการณ์ และดำเนินการจัดกลุ่มคำหรือประโยคที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ออกมาให้มากที่สุด และรวบรวมข้อมูลที่ได้ออกจากการสังเกตภาคสนาม ได้แก่ ท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียง เพื่อสนับสนุนประสบการณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยพยายามทำความเข้าใจในข้อความให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลสื่อสารออกมา โดยอ่านกลุ่มคำที่มีความสำคัญ แล้วให้ความหมายหรือรหัส (coding) กำหนดความหมายให้กับคำหรือประโยคที่เป็นปรากฏการณ์ที่ได้จากการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยกำหนดหมวดหมู่ของข้อความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเขียนเป็นประเด็นหลัก (themes) ประเด็นย่อย (sub themes) ซึ่งข้อสรุปที่ได้เป็นเพียงข้อสรุปชั่วคราว และมีการตรวจสอบความถูกต้องในการจัดกลุ่ม และการแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลกับทีมวิจัย เมื่อมีความคิดเห็นที่ตรงกัน ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้มาเขียนบรรยายโดยละเอียด โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งมีการอ้างอิงตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล

การสร้างที่น่าเชื่อถือในการวิจัย (Trustworthiness)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการสร้างที่น่าเชื่อถือการศึกษาครั้งนี้ ตามแนวคิดของ Lincoln and Guba (1985) โดยหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ และหลังวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสรุปข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล (member check) การใช้เวลาร่วมกับผู้ให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ (prolong engagement) โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 – 3 ครั้ง แต่ละรายใช้เวลาประมาณ 30 - 60 นาที มีการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ การสังเกตสีหน้า ท่าทาง และน้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูลที่แสดงออกมาระหว่างการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกบรรยากาศขณะสัมภาษณ์ และตลอดกระบวนการวิจัย ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการในการพิจารณาการ

ศึกษาวิจัยทุกขั้นตอน (dependability) มีการเขียนบรรยายบริบทการศึกษา ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะจากการศึกษาอย่างละเอียด ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ (transferability) ตลอดจนมีหลักฐานการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตรวจสอบความถูกต้อง ยืนยันผลการศึกษาได้ (confirmability)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 12 ราย เป็นเพศชาย จำนวน 7 ราย มีอายุระหว่าง 20 - 39 ปี และ 40 - 59 ปี จำนวน 4 รายเท่ากัน นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 8 ราย สถานภาพสมรสคู่ จำนวน 10 ราย ระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 6 ราย ประกอบอาชีพลูกจ้าง จำนวน 4 ราย ใช้สิทธิ์สวัสดิการรักษายาบาลของราชการ จำนวน 10 ราย มีความเพียงพอของรายได้เหลือเก็บ จำนวน 7 ราย ได้รับการวินิจฉัยเป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาวแบบเฉียบพลันชนิดมัยอีลอยด์ (Acute Myeloblastic Leukemia: AML) จำนวน 6 ราย ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 9 ราย ได้รับยาเคมีบำบัดสูตรแอสไซทีดินมากที่สุด (Azacitidine) จำนวน 3 ราย จำนวนครั้งที่ได้รับยาเคมีบำบัดอยู่ระหว่าง 3 - 5 ครั้ง จำนวน 7 ราย ครั้งสุดท้ายที่รับยาเคมีบำบัดระยะเวลา 3 สัปดาห์ จำนวน 5 ราย และผู้ให้ข้อมูลมีอาการข้างเคียงหลังได้รับยาเคมีบำบัด โดยมีไข้ จำนวน 9 ราย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ครอบคลุม 2 ประเด็นหลัก (themes) และ 4 ประเด็นย่อย (sub-themes) ได้แก่ 1) การดูแลตนเองในมิติวิถีชีวิตปกติใหม่ ประเด็นย่อย 1.1) ระมัดระวังตัวและเข้มงวดกับการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด และ 1.2) ชีวิตยุ่งยากลำบาก แต่ทำให้ชีวิตปลอดภัย และ 2) การสร้างภูมิคุ้มกันใจ ประเด็นย่อย 2.1) ใช้ชีวิตอย่างเข้าใจ ทำใจให้สงบ และ 2.2) เสริมกำลังใจจากคนรอบข้าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาประเด็นหลัก (Themes) และประเด็นย่อย (Sub-themes)

ประเด็นหลัก (Themes)	ประเด็นย่อย (Sub-themes)
1. การดูแลตนเองในมิติวิถีชีวิตปกติใหม่	- ระมัดระวังตัว และเข้มงวดกับการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด - ชีวิตยุ่งยากลำบาก แต่ทำให้ชีวิตปลอดภัย
2. การสร้างภูมิคุ้มกันใจ	- ใช้ชีวิตอย่างเข้าใจ ทำใจให้สงบ - เสริมกำลังใจจากคนรอบข้าง

ประเด็นหลัก (1) การดูแลตนเองในวิถีชีวิตปกติใหม่

ผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายถึงการดูแลตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 กับวิถีชีวิตปกติใหม่ (new normal) ตามมาตรการการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ โดยประสบการณ์ในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อ สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็นย่อย คือ 1) ระวังตัว และเข้มงวดกับการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด และ 2) ชีวิตยุ่งยากลำบาก แต่ทำให้ชีวิตปลอดภัย ดังนี้

ประเด็นย่อย (1.1) ระวังตัว และเข้มงวดกับการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 ราย เล่าว่า การใช้ชีวิตในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 อย่างระมัดระวังมากขึ้น พยายามดูแลตัวเองอย่างเคร่งครัด และเข้มงวด เพื่อป้องกันการติดเชื้อ ผู้ให้ข้อมูลรู้ว่าการเป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวและได้รับยาเคมีบำบัด ทำให้ภูมิคุ้มกันต่ำ ส่งผลให้ติดเชื้อได้ง่าย การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีโอกาสการติดเชื้อเพิ่มขึ้นได้ง่ายกว่าคนทั่วไป ทำให้ต้องมีการดูแลตนเองอย่างระมัดระวังและเคร่งครัดมากขึ้น เช่น การสวมหน้ากากอนามัยสองชั้น การเพิ่มความถี่ในการล้างมือ การรับประทานอาหารปรุงสุก สะอาด และ การแยกห้องน้ำและของใช้กับบุคคลในครอบครัว ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“เราต้องระวังมากขึ้นเป็นสองเท่าเลยนะ เพราะเดิมที่เป็น โรคนี้ภูมิคุ้มกันต่ำ เราก็ต้องระวังตัวตัวเองอยู่แล้ว พอมีโควิดทุกอย่างมันต้องเคร่งครัดมากขึ้น ต้องระวังตนเองมากขึ้นไปอีก เราล้างบ่อยมาก คิดว่าน่าจะบ่อยกว่าคนทั่วไป พอหยิบจับอะไร ก็ล้างมือกับแอลกอฮอล์ตลอด ก็ตู้ทั่ว ๆ จนดูแล้วว่ามือสะอาดประมาณ 15 วินาที และใส่หน้ากากอนามัยทางการแพทย์ตลอดเวลา แม้กระทั่งอยู่บ้าน ตอนนอนก็ใส่ตลอด จะแยกห้องน้ำใช้กับสามีคนละห้อง ได้ไม่ต้องสัมผัสกันมาก อาหารก็ทำเองจะกินที่สุกสะอาด”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

“เราเป็นโรคที่ภูมิคุ้มกันต่ำ มันติดเชื้อได้ง่ายอยู่แล้ว ยังมีโควิดอีก มันต้องระวังเป็นสองเท่าเลย ก็ต้องพยายามดูแลตัวเองมากขึ้น ยิ่งช่วงนี้ยังให้ยาเคมีบำบัด ก็ต้องระวังทุกอย่าง ต้องใส่แมสทางการแพทย์สองชั้น ล้างมือบ่อยมากกว่าเดิม ส่วนใหญ่ล้างกับสบู่ ล้างเสร็จแล้วก็ฉีดแอลกอฮอล์อีก ตอนล้างร้องเพลงช้าง 2 รอบ ประมาณ 1 นาที ล้างทุกครั้งที่เราเข้าห้องน้ำ ก่อนหลังกินข้าว จะกินของร้อน ๆ ของไม่สุกไม่กิน พวกของหมักดองไม่กิน ผักสดจะต้มให้สุกก่อนกิน แล้วจะแยกของใช้ พวกจานกับช้อน จะแยกเป็นของเราเลย ไม่ไปรวมกับใคร หลังกินเสร็จจะล้างให้สะอาดแล้วเอาไปนึ่งฆ่าเชื้อตลอด”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

ประเด็นย่อย (1.2): ชีวิตยุ่งยากลำบาก แต่ทำให้ชีวิตปลอดภัย

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 ราย เล่าว่าการใช้ชีวิตในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 มีความยุ่งยาก ลำบาก และไม่สะดวก ผู้ให้ข้อมูลพยายามดูแลตัวเองตามมาตรการเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ซึ่งต้องมีอุปกรณ์ในการป้องกันการติดเชื้อเพิ่มขึ้น ทำให้เป็นภาระในการพกพา ผู้ให้ข้อมูลบางรายบอกถึงการดำเนินชีวิตที่ไม่สะดวกและยุ่งยากขึ้นเมื่อเทียบกับสถานการณ์ปกติ ทั้งในเรื่องของการซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารหรือซื้ออาหารมารับประทาน การพบปะบุคคลใกล้ชิด การออกจากบ้านไปทำธุระ และการไปพบแพทย์ตามนัด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การมีมาตรการป้องกันโควิด ทำให้การใช้ชีวิตปลอดภัยขึ้น เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้บุคคลทั่วไปมีความตระหนักมากขึ้นในการป้องกันการติดเชื้อ โดยปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น การเว้นระยะห่างจากบุคคลอื่น การสวมหน้ากากอนามัย เป็นต้น จากที่บุคคลปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ป่วยมีแรงเม็ดเลือดขาวสามารถลดการสัมผัสเชื้อจากบุคคล และสามารถดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อได้ง่ายและปลอดภัยขึ้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“โรคของเรามันทำให้ภูมิคุ้มกันต่ำ คิดเชื่อง่าย แล้วตอนนี้มีทั้งตัวโรคเดิมแล้วต้องระวังโควิดด้วย รู้สึกมันลำบากขึ้น ไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก จะไปไหนอย่างน้อยก็ต้องมีหน้ากากอนามัย มีแอลกอฮอล์ เหมือนมีอะไรมาเป็นภาระเพิ่มขึ้นในการดำเนินชีวิต มันไม่คล่องตัว จากที่เรามีอิสระสบาย ๆ มันก็ลดลง ตั้งแต่มีโควิดเราไม่ออกไปไหน มีลูกชายเขาออกไปซื้อของบ้าง ก็เสี่ยงติดเชื้อ แต่อาจจะน้อยกว่าถ้าเราไปเอง เพราะเขาก็ป้องกันตัวเองระดับหนึ่งอยู่แล้ว”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

“จริง ๆ เราป่วยเป็นโรคนี้ เม็ดเลือดขาวต่ำ ทำให้คิดเชื่อง่าย เราก็ป้องกันตัวเราอยู่แล้ว แต่พอช่วงที่มีโควิดมันก็ยุ่งยากขึ้นอีก ออกไปไหนก็ไม่สะดวก ออกไปซื้ออาหารเองก็ไม่ได้ กลัวติดเชื้อมานอนโรงพยาบาลก็ต้องตรวจเชื้อโควิดก่อนแอดมิท ญาติที่มาเฝ้าก็ต้องฉีดวัคซีน ต้องตรวจเอทีเค (ATK) ห้ามเปลี่ยนคนเฝ้าใช้ ญาติก็ต้องใส่แมส มันไม่สะดวกไปหมด มันซับซ้อนไปทุกอย่าง ยุ่งยากไปหมด”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 ราย สะท้อนเกี่ยวกับการมีมาตรการป้องกันโควิด ทำให้การใช้ชีวิตปลอดภัยขึ้น เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้บุคคลทั่วไปมีความ

ตระหนักมากขึ้นในการป้องกันการติดเชื้อ โดยการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น การเว้นระยะห่างจากบุคคลอื่น การสวมหน้ากากอนามัย เป็นต้น จากที่บุคคลปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ป่วยมีแรงเม็ดเลือดขาวสามารถลดการสัมผัสเชื้อจากบุคคล และสามารถดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อได้ง่ายและปลอดภัยขึ้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เราใช้ชีวิตเป็นปกติของเรา และง่ายขึ้น เราไม่ค่อยไปไหนอยู่แล้ว ปกติเป็นคนไม่ค่อยเข้าสังคม เหมือนไปงานอะไร ผมก็ไม่กินข้าวที่งานนะ มากินที่บ้าน ไปทำงานก็ดื่มเข้าไปกินเอง พอมีโควิดก็ต่างคนต่างอยู่ ยังไม่ต้องสูงลิ่ว (ไม่ยุ่งเกี่ยว) กับใคร ลดการสัมผัสเชื้อ เราก็ได้ดูแลตัวเอง”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

“สำหรับโรคของเรา คือ เป็นโอกาสอย่างหนึ่ง ที่ต่างคนก็ต่างจะใส่แมส และก็ไม่มาใกล้เรา รู้สึกว่าโชคดียังไง เพราะว่าปกติเมื่อก่อน เวลาใครมาเจอกัน จะเข้ามาติดตัว เราก็กลัวติดเชื้อ แต่ตอนนี้สบาย ไม่มีใครเข้ามาใกล้ฉัน ฉันก็พยามรักษาตัวด้วยโรคของฉันเองได้สบาย”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10)

ประเด็นหลัก (2) การสร้างภูมิคุ้มกันใจ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย สะท้อนการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 นอกจากการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัดแล้ว จะสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ใน 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) ใช้ชีวิตอย่างเข้าใจ ทำใจให้สงบ และ 2) เสริมกำลังใจจากคนรอบข้าง จากคนในครอบครัวญาติพี่น้อง เพื่อนและได้รับกำลังใจจากบุคลากรทางการแพทย์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ประเด็นย่อย (2.1) ใช้ชีวิตอย่างเข้าใจ ทำใจให้สงบ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกกังวล เนื่องจากโรคมีแรงเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด จะมีภูมิคุ้มกันต่ำ ส่งผลให้ติดเชื้อได้ง่าย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 ราย เล่าถึงประสบการณ์ในการดูแลตนเองในขณะนั้นว่าพยายามปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตอย่างเข้าใจ ทำจิตใจให้สงบ ผ่อนคลาย และไม่เครียด โดยเชื่อว่าการพยายามใช้ชีวิตอย่างเข้าใจตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ การปรับจิตใจให้เข้มแข็งและสงบ จะช่วยส่งเสริมให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้ รวมทั้งเป็นแรงกระตุ้นในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เรารู้ว่าเราเป็นโรคที่ภูมิคุ้มกันไม่แข็งแรง มีความกังวลบ้างอยู่แล้ว แต่สถานการณ์แบบนี้เราก็ต้องป้องกันตัวเองให้ดีที่สุด ต้องปรับตัวให้ได้ เราก็ยึดหลักศาสนาของเรา พยายามจะไม่เครียด ไม่กังวลอะไร ทำจิตใจให้ผ่อนคลาย ใช้ชีวิตแบบเข้าใจ ทุกอย่างมันถูกกำหนดไว้แล้ว ถ้าเครียดก็กินไม่ได้นอนไม่หลับ ร่างกายไม่แข็งแรง คิดเชื่อได้ง่ายอีก บางครั้งก็โทรหาเพื่อนคุยบ้าง ก็สบายใจขึ้น อย่างน้อยเราสบายใจ มันก็น่าจะทำให้ร่างกายดีไปด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

“เราเป็นโรคนี้ ก็ใช้ชีวิตไม่เหมือนคนทั่วไป ต้องระมัดระวังทุกอย่าง ก็เครียดนะ แต่กลัวส่งผลต่อสุขภาพ กลัวร่างกายไม่แข็งแรงแล้วคิดเชื่อ ก็ใช้หลักศาสนา ทำให้จิตใจเราสงบ บางครั้งก็หยิบอัลกุรอานจากมือถือมาอ่าน ทำให้จิตใจเราจดจ่อกับสิ่งนั้น มันสบายใจขึ้น สำหรับศาสนาอิสลามนั้น มันช่วยให้จิตใจเราสงบ ไม่เครียด เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีเลย”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

ประเด็นย่อย (2.2) เสริมกำลังใจจากคนรอบข้าง

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย เล่าว่าการได้รับกำลังใจจากคนรอบข้าง เป็นแรงเสริมผลักดันในการดูแลตนเองมากขึ้น ซึ่งกำลังใจที่ได้รับจะเป็นในรูปแบบการได้รับคำแนะนำในการดูแลตนเองจากคนรอบข้าง จากครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน และบุคลากรทางการแพทย์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เรามีกำลังใจดี แม่คอยซัพพอร์ตเรามาก ลุง ป้า น้ำ อา พี่ น้อง ทุกคนทุ่มเทร่างกายแรงใจดูแลเราหมดเลย ไม่ว่าเรื่องอะไร กลายเป็นสิ่งที่ทำให้เราคิดได้ว่า เราต้องสู้ มีอะไรให้รักษาก็ทำไปตามสเต็ป พยายามดูแลตัวเอง”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10)

“มีพี่สะใภ้ 2 คนแนะนำเรามาก เป็นพยาบาล กับเภสัช เขาแนะนำเราตลอด คอยหาข้อมูลให้เวลาเมื่ออบรมเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเลือด เขาจะให้เราเข้าไปฟัง ว่าต้องดูแลตัวเองยังไงไม่ให้คิดเชื่อ ต้องกินอาหารปรุงสุก ต้องรักษาความสะอาด

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องประสบการณ์การดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อของผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ปรากฏข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปราย ตามมุมมองผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

จากการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง และเข้มงวดกับการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด เนื่องจากพยาธิสภาพของโรค และการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ทำให้เม็ดเลือดขาวต่ำ ส่งผลให้ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวมีความเสี่ยงในการติดเชื้อได้ง่าย จากการศึกษาของ Jain et al. (2020) พบว่า ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเฉียบพลันแบบมัยอีลอยด์ที่ได้รับยาเคมีบำบัด มีการติดเชื้อทางเดินหายใจมากที่สุดถึงร้อยละ 47 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 มีระบบทางเดินหายใจเป็นช่องทางในการติดต่อของเชื้อไวรัส ทำให้ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวมีความเสี่ยงในการติดเชื้อเพิ่มขึ้น ผู้ให้ข้อมูลจึงมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง และดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติตัวในการป้องกันการติดเชื้อ ได้แก่ การสวมหน้ากากอนามัย 2 ชั้น การล้างมือบ่อยขึ้น การแยกของใช้ส่วนตัว การเว้นระยะห่างทางสังคม และการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นต้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Gheorghe et al. (2021) ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยมะเร็งชาวโรมาเนีย ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีวิธีการดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อด้วยการล้างมือเป็นเวลามากกว่า 20 วินาที (ร้อยละ 90.9) หลีกเหลี่ยงนำมือไปสัมผัสดวงตา จมูก และปาก (ร้อยละ 79.4) และรับประทานอาหารปรุงสุกและสะอาด (ร้อยละ 43) เพื่อป้องกันการติดเชื้อ

จากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีการแพร่กระจายเชื้อไวรัสได้ง่ายจากคนสู่คน ส่งผลให้บุคคลทั่วไป มีการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ ได้แก่ การเว้นระยะห่างจากบุคคลอื่นอย่างน้อย 2 เมตร การสวมหน้ากากอนามัย เป็นต้น ทำให้ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวมีการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อได้ง่ายและปลอดภัยมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้มาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวมีการดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อได้ง่ายและปลอดภัยขึ้น แต่มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 ราย สะท้อนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตยุ่งยากลำบาก จากการมีมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากมีการปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น เมื่อมาติดตามผลการรักษา และ/หรือเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และมีอุปสรรคพบปะในการป้องกันการติดเชื้อเพิ่มขึ้นทำให้เป็นภาระในการดำเนินชีวิต รวมถึงการดำเนินชีวิตไม่สะดวกและยุ่งยากขึ้น ได้แก่ ความลำบากในการออกไปซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารหรือซื้ออาหารมารับประทาน ความลำบากในการพบปะบุคคลใกล้ชิด และการไปพบแพทย์ตามนัด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปฏิบัติ

ตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อจะส่งผลให้เกิดความยุ่งยากลำบาก ผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวก็มีการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อ เนื่องจากมีการตระหนักถึงความปลอดภัย และหากไม่ทำกิจกรรมนั้น ๆ อาจส่งผลรุนแรงต่อชีวิตมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Chia et al. (2021) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการผู้ป่วยมะเร็งในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการลดกิจกรรมนอกบ้าน หลีกเลี่ยงพบปะผู้คน แม้จะลดความสะดวกในการดำเนินชีวิต แต่สามารถปฏิบัติตามได้เพื่อป้องกันการติดเชื้อ เนื่องจากหากเกิดการติดเชื้อ อาจทำให้โรคมะเร็งรุนแรงขึ้น

โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว เป็นความเจ็บป่วยที่มีความรุนแรงของอาการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยรวม เนื่องจากตั้งแต่ได้รับการวินิจฉัยโรค การรักษาด้วยยาเคมีบำบัด รวมถึงการดูแลตนเองอย่างระมัดระวังมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล และเมื่ออาการแย่ลง ยิ่งทำให้รู้สึกท้อแท้ หดหู่กำลังใจมากขึ้น รู้สึกถึงความไม่แน่นอนในชีวิต (Temtap et al., 2015) ดังนั้น การปรับตัวในการใช้ชีวิต การคิดด้านบวก การทำจิตใจให้สงบ ทำให้เสริมแรงในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Tesamut et al. (2017) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่เป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวแบบเฉียบพลันชนิดมัยอีลอยด์ที่ได้รับยาเคมีบำบัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20 เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจหรือเครียด จะปรับตัวและปรึกษานุคคลในครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน ทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลมีการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการเผชิญปัญหา และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตกับความเจ็บป่วยที่ต้องเผชิญ รวมถึงการปรับเปลี่ยนการดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Maiko et al. (2019) ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลทางจิตวิญญาณของผู้ที่เป็นมะเร็งในสถานพยาบาลผู้ป่วยนอก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความศรัทธากับพระผู้เป็นเจ้า คิดว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นไปตามธรรมชาติที่พระผู้เป็นเจ้ากำหนด จึงทำให้สามารถปรับตัว และรับมือกับโรคได้ รวมถึงปรับตัวในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อ

นอกจากนี้บุคคลรอบข้างถือเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญในการคอยดูแล ให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เมื่อบุคคลเกิดการเจ็บป่วยมักต้องการที่พึ่งพา กำลังใจ และได้รับการดูแลจากบุคคลในครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด (House, 1981) การคอยช่วยเหลือและกำลังใจที่ดีจากคนรอบข้าง ทำให้อุบัติการณ์สามารถปรับตัวกับการเจ็บป่วยได้ดี และทำให้อุบัติการณ์พฤติกรรมในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อที่ดีขึ้น ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 บุคคลในครอบครัวต้องมีความเข้าใจ มีการติดตามข่าวสารเพื่อช่วยป้องกันการแพร่กระจายเชื้อในครอบครัว รวมถึงการได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์ ในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Han and Choi (2018) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

ดูแลตนเองของผู้ป่วยมะเร็งโลหิตวิทยาหลังจำหน่าย พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การได้รับการช่วยเหลือและกำลังใจที่ดีจากบุคคลในครอบครัวส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ดีขึ้น รวมถึงการปฏิบัติตัวที่ดีในการป้องกันการติดเชื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Tesamut et al. (2017) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทำนายพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่เป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวแบบเฉียบพลันชนิดมัยอีลอยด์ ที่ได้รับยาเคมีบำบัด พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิด ได้รับการดูแล เอาใจใส่ และกำลังใจ ส่งผลให้มีพฤติกรรมในการดูแลตนเองที่ดี รวมถึงการดูแลตนเองในการป้องกันการติดเชื้อ

สรุป

ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ผู้ที่เป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับเคมีบำบัด มีการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อ โดยการระมัดระวังตัวและเข้มงวดกับการดูแลตนเองอย่างเคร่งครัด และเห็นว่ามาตรการ การป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ชีวิตยุ่งยากลำบาก ขณะเดียวกันบางส่วนเห็นว่า มาตรการป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ชีวิตปลอดภัย ได้มีกำลังใจจากคนรอบข้าง และ พยายามใช้ชีวิตอย่างเข้าใจ ทำใจให้สงบ เพื่อให้สามารถลงพฤติกรรมดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. บุคลากรทางสุขภาพที่ให้การดูแลผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับเคมีบำบัด สามารถนำผลการวิจัย มาสนับสนุนวิธีในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการติดเชื้อ รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลตนเอง ฯ เช่น การล้างมือ การสวมหน้ากากอนามัย เป็นต้น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้งการส่งเสริม แหล่งสนับสนุนทางสังคม เพื่อให้ผู้ป่วยมีกำลังใจที่ดีในการดูแลตนเอง และปรับตัวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. ศึกษาและพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับ โปรแกรมสนับสนุน/ส่งเสริมการป้องกันการติดเชื้อของมะเร็งเม็ดเลือดขาวที่ได้รับยาเคมีบำบัด ระหว่างการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่ายิ่งในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลในสถานการณ์โรคอุบัติใหม่ต่อไป

รายการอ้างอิง (References)

- Chia, J. M. X., Goh, Z. Z. S., Chua, Z. Y., Ng, K. Y. Y., Ishak, D., Fung, S. M., Ngeow, J.Y.Y., & Griva, K. (2021). Managing cancer in context of pandemic: a qualitative study to explore the emotional and behavioural responses of patients with cancer and their caregivers to COVID - 19. *BMJ open*, 11(1), e041070. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-041070>
- Colaizzi, P.F. (1978, May 19). Psychological research as the Phenomenologist views it. In Valle RS, King M. (Eds). *Existential-phenomenological alternatives for psychology*. (pp. 48-71) . Oxford University Press. <https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers? ReferenceID =573953>
- Department of Disease Control. (2022, February 20). *COVID-19*. <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- Division of Digital Innovation and Data Analytics, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University. (2021). *Statistics of leukemia at Songklanagarind hospital*. Author.
- El-Sharkawi, D., & Iyengar, S. (2020). Haematological cancers and the risk of severe COVID-19: Exploration and critical evaluation of the evidence to date. *British Journal of Haematology*, 190(3), 336 – 345. <https://doi.org/10.1111/bjh.16956>
- Gheorghe, A.S., Negru, S.M., Nitipir, C., Mazilu, L., Marinca, M., Gafton, B., Ciuleanu, T.E., Schenker, M., Dragomir, R.D., Gheorghe, A.D., Stovicek, P.O., Bandi-Vasilica, M., Bot, A.C., Mihaila, R.I., Zob, D.L., Kaianto, A.L., Stanculeanu, D.L. (2021). Knowledge, attitudes, and practices related to the COVID-19 outbreak among Romanian adults with cancer: A cross-sectional national survey. *ESMO Journal*, 6(1), 100027. <https://doi.org/10.1016/j.esmoop.2020.100027>

- Han, A., & Choi, J.S. (2018). Factors influencing infection prevention self-care behaviors in patients with hematologic cancer after discharge. *European Journal of Oncology Nursing*, 35, 102 –106. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2018.06.005>
- House, J.S. (1981). *Work stress and social support*. Prentice Hall. <https://search.worldcat.org/th/title/Work-stress-and-social-support/oclc/654126161>
- Husserl, E. (1965). *Phenomenology and the crisis of philosophy*. Harpercollins. <https://www.amazon.com/Phenomenology-Crisis-Philosophy-Edmund-Husserl/dp/0061311707>
- Jain, H., Rengaraj, K., Sharma, V., Bonda, A., Chanana, R., Thorat, J., Ronghe, A., Biswas, S., Nayak, L., Tembhare, P., Subramnian, P., Shetty, D., Paykar, M., Baqal, B., & Sengar, M. (2020). Infection prevalence in adolescents and adults with acute myeloid leukemia treated in an Indian Tertiary Care Center. *An American Society of Clinical Oncology Journal*, 6, 1684 – 1695. <https://doi.org/10.1200/GO.20.00240>
- Lekdamrongkul, P., Pongthavornkamol, K., Siritanaratkul, N., & Choombubpa, T. (2014). Factors predicting self-care behaviors among patients with hematological malignancies receiving chemotherapy. *Journal of Nursing Science*, 32(3), 31-41. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ns/article/view/27186>
- Lincoln, S.Y., & Guba, G.E. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/naturalistic-inquiry/book842>
- Luo, X., Zhang, Y., & Chen, Q. (2022). Nursing care plan and management of patients with acute leukemia. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 28(1), 80 – 85. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34653028/>
- Maiko, S., Johns, S.A., Helft, P.R., Slaven, J.E., Cottingham, A.H., & Torke, A.M. (2019). Spiritual experiences of adults with advanced cancer in outpatient clinical settings. *Journal of Pain and Symptom Management*, 57(3), 576 - 586. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2018.11.026>
- National Research Council of Thailand. (2017). *Standards of Research Ethics Committee (SREC)*. CU Press.
- Orem, D.E., Taylor, S.G., & Renpenning, K.M. (2001). *Nursing: concepts of practice*. (6th ed). St. Mosby. <https://www.amazon.com/Nursing-Concepts-Practice-Dorthea-Orem/dp/032300864X>
- Paley, J. (1997). Husserl, phenomenology and nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 26(1), 187–193. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.1997026187.x>

- Passamonti, F., Cattaneo, C., Arcaini, L., Bruna, R., Cavo, M., Merli, F., Angelucci, E., Krampera, M., Cairoli, R., Giovanni, M., Fracchiolla, N., Ladetto, M., Passerini, G., Salvini, M., Marchetti, M., Lemoli, R., Molteni, A., Busca, A., Cuneo, A., ... Corradini, P. (2020). Clinical characteristics and risk factors associated with COVID-19 severity in patients with haematological malignancies in Italy: A retrospective, multicentre, cohort study. *The Lancet. Haematology*, 7(10), e737 – e745. [https://doi.org/10.1016/S2352-3026\(20\)30251-9](https://doi.org/10.1016/S2352-3026(20)30251-9)
- Temtap, S., Hirunchunha, S., & Nilmanat, K. (2015). Development of self-care promotion among patients with acute myeloid leukemia (AML) and receiving chemotherapy. *The Sothern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 2(3), 21 - 40. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/scnet/article/view/52543>
- Tesamut, L., Vannarit, T., & Tantimworawit, A. (2017). Factors predicting health behaviors among persons with acute myeloblastic leukemia receiving chemotherapy. *Nursing Journal*, 44(Supplement (1)), 45 - 56. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/cmunnursing/article/view/148033>
- The Global Cancer Observatory. (2022, February 20). *Age-standardized (World) incidence and mortality rates, top 10 cancers*. <https://gco.iarc.fr/today/data/factsheets/populations/764-thailand-fact-sheets.pdf>
- Vakiti, A., & Mewawalla, P. (2023). *Acute myeloid leukemia*. StatPearls Publishing. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29939652/>
- World Health Organization. (2020, February 20). *WHO coronavirus disease (COVID -19)*. Geneva: Word Health Organization. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- Zomerdijk, N., Jongenelis, M. I., Collins, B., Turner, J., Short, C. E., Smith, A., & Huntley, K. (2023). Factors associated with changes in healthy lifestyle behaviors among hematological cancer patients during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1081397>
- Zomerdijk, N., Jongenelis, M., Yuen, E., Turner, J., Huntley, K., Smith, A., McIntosh, M., & Short, C.E. (2022). Experiences and needs of people with haematological cancers during the COVID-19 pandemic: A qualitative study. *Psycho-Oncology*, 31(3), 416 – 424. <https://doi.org/10.1002/pon.5819>